

Udruženje sudija C. G.

Udruženje državnih tužilaca C.G

IZVJEŠTAJI

- STAVOVI SUDIJA I TUŽILACA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-
- STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Podgorica , decembar 2017. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2017. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autor izvještaja
Zoran Vujičić

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Milan Radović
Sanja Rašović
Boris Raonić
Kristina Četković

Lektura
Sanja Rašović

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I Uvod.....	4
II Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III Istraživanje o stavovima Tužilaca.....	14
IV Istraživanje građana o pravosuđu	21
V Zaključci i preporuke	29

I UVOD

Izvještaj koji se nalazi pred vama predstavlja peto istraživanje koje realizujemo u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore i Udruženjem državnih tužilaca Crne Gore kao jednu od kontinuiranih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava (tačka 1.1.5.6). Istraživanje pruža na uvid informacije koje su od značaja kako za čelne ljude u pravosuđu i državi tako i za same građane. Prije svega doprinosi boljem sagledavanju stavova javnosti o različitim aspektima pravosudnog sistema i trendove povjerenja u institucije. Sa druge strane istraživanje pruža uvid u stavove sudija i tužilaca, uočavaju se evidentni problemi sa kojima se u svom radu suočavaju nosioci pravosudne funkcije. Imajući u vidu da se pojedini problemi na koje ukazuju sudije i tužioci ponavljaju sada već u kontinuitetu još od prvog istraživanja iz 2013.godine, ovo je ujedno i apel i vodič vodećim ljudima u pravosuđu da se fokusiraju na rješavanje tih problema.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriteta mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 01.11 – 01.12. 2017. god.

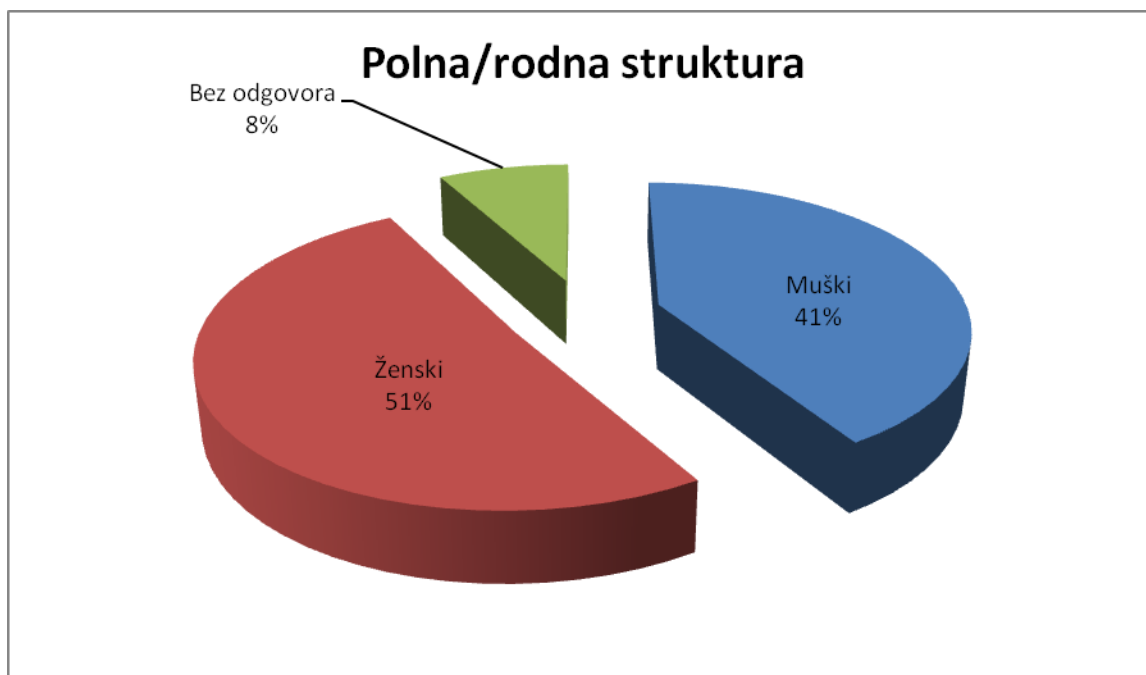
Zahvaljujemo se Udruženju tužilaca i Udruženju sudija na podršci i saradnji u realizaciju ovog istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U istraživanju je ove godine od ukupnog broja (332) učestvovalo 250 sudija svih sudova¹ u Crnoj Gori, što je više od prošlogodišnjeg istraživanja (224).

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 103. sudije muškog pola (41,2%) i 127. sudija ženskog pola (50,8%), dok 20 lica (8%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Starosna dob sudija koje su učestvovala u anketi se kreće u rasponu od 28 – 67 godina.

Grafik 1.

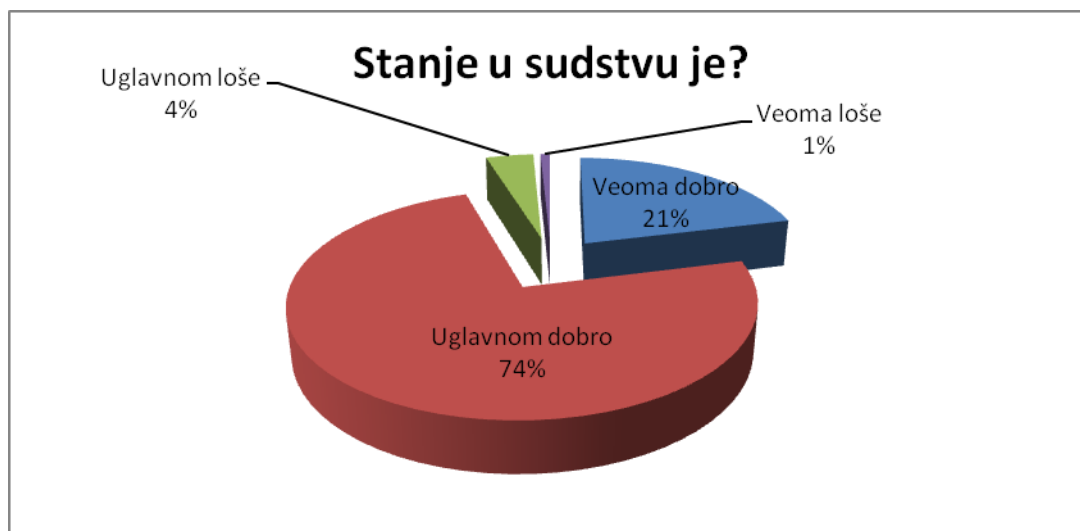

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (42%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Osnovnog suda Podgorica (12%), Višeg suda u Podgorici (11,2%) i Sud za prekršaje u Podgorici (9,2%).

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (grafik 2) je uglavnom dobro (73,6%), što je na nivou predhodnih istraživanja iz 2014. godine (73,6%) i iz 2013. godine (72%). Da je stanje veoma dobro, smatra 21%, dok 4% sudija smatra da je stanje uglavnom loše odnosno veoma loše (0,8%).

¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 13 crnogorskih opština, Upravni sud, viši sudovi u Podgorici i Bijelom polju, Privredni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgoricu Budvi, Bijelom Polju, Kotoru i Višem prekršajnom sudu.

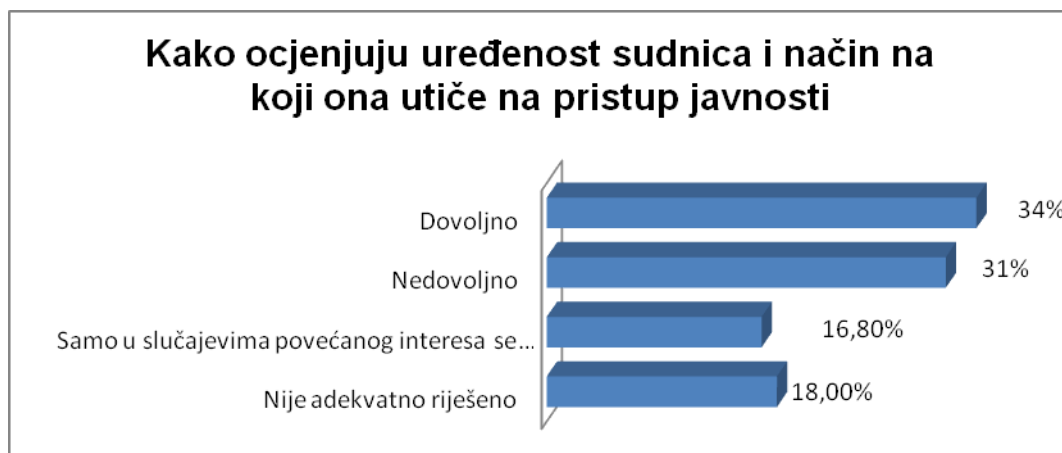
Grafik 2.

Zadovoljstvo sudija postojećom infrastrukturom iznosi 41,6%, što je rast u odnosu na prošlu godinu (37,1%). Nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom je (36%), što je pad u odnosu na predhodnu godinu kada je bio 44,2%, a oni koji su izuzetno nezadovoljni je 16,4%.

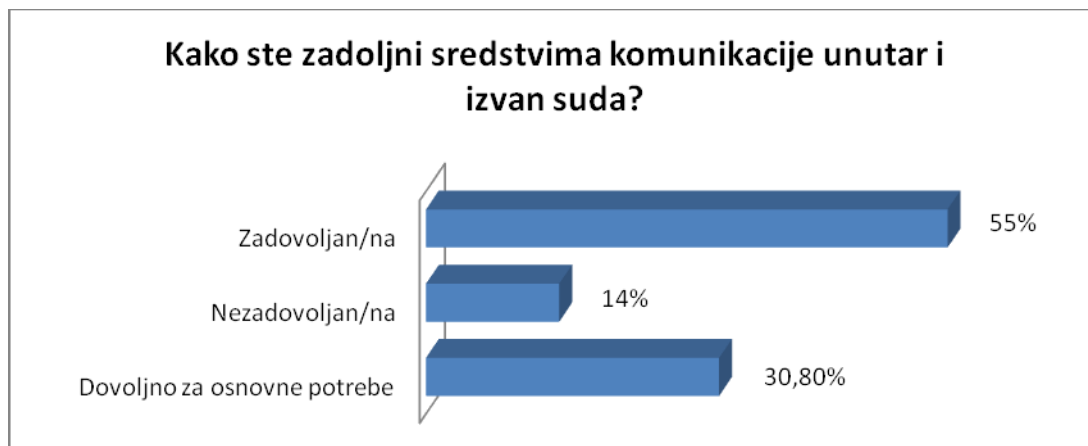
Na pitanje kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka (grafik 3), u 33,6% slučajeva sudije su odgovorile da je infrastruktura sudnica dovoljno uređena sa aspekta mogućnosti za pristup javnost, a da nije dovoljno uređena u 31,2% što je povećanje u odnosu na predhodno istraživanje (28,6%). Sudije su u 16,8% slučajeva odgovorile da se posebne prostorije koje mogu omogućiti pristup sudu koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju.

Grafik 3.

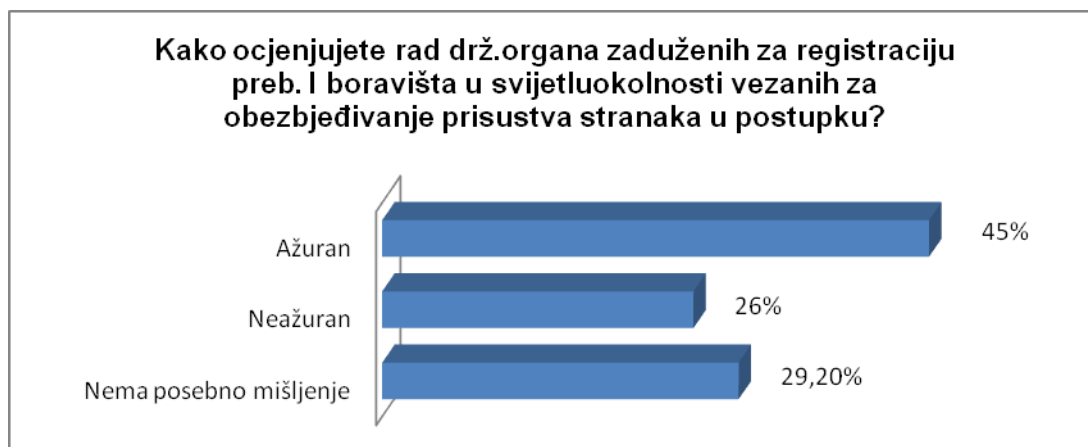
Isti je procenat sudija (54,8%) koji su u svojim odgovorima zadovoljni sredstvima komunikacije unutar suda i u komunikaciji izvan suda (grafik 4). Procenat onih koji su nezadovoljni ovim sredstvima iznosi 14%. Kao i u prošlogodišnjem istraživanju, kao glavne probleme u odvijanju komunikacije sudije vide sporost i česte prekinde internet komunikacije u pojedinim sudovima naročito na sjeveru Crne Gore.

Grafik 4.

U 44,8% slučajeva (grafik 5) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta ažurni, dok da su neažurni smatra 25,6% a čak 29% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

Grafik 5.

Na pitanje kako ocenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka (grafik 6), najveći procenat sudija (67,2%) je odgovorio da „doprinosu, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije“ što je neznatan rast u odnosu na predhodno istraživanje (65,6%). Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 11,6%. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (grafik 7) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (36,8%), policija (22%) i tužilaštvo (3,6%). Sada već u kontinuitetu sudije takođe sugerišu da je Pošta takođe neko ko neurednim dostavnicama usporava postupak (3,2%)

Grafik 6.

Grafik 7.

Na pitanje Kako procesna pravila djeluju na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 1), sudije u 49,6% kažu da su efikasna ali mogu biti poboljšana. Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja iznosi ukupno 7,2%.

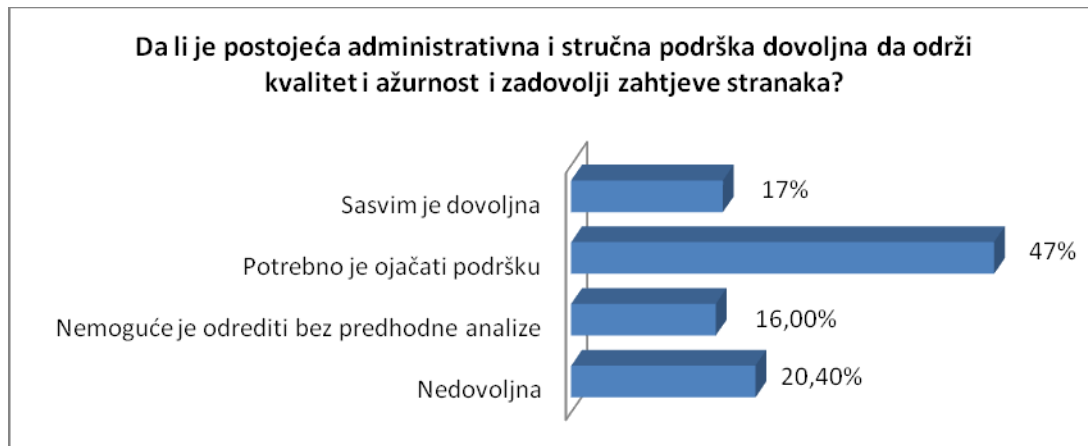
Tabela 1. 2015.god 2016.god 2017. god

	2015.god	2016.god	2017. god
Bez odgovora	1,4%	/	/
Komplikuju i usporavaju postupak	2,4%	6,3%	7,2%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	26,4%	26,8%	24%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	49,5%	45,5%	49,6%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	12,5%	14,7%	12%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja	7,7%	6,7%	6,4%

Da postoji prostor i za unaprjeđenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (grafik 8) smatra 46,8% sudija, dok 20,4% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 16,8% sudija.

Grafik 8.

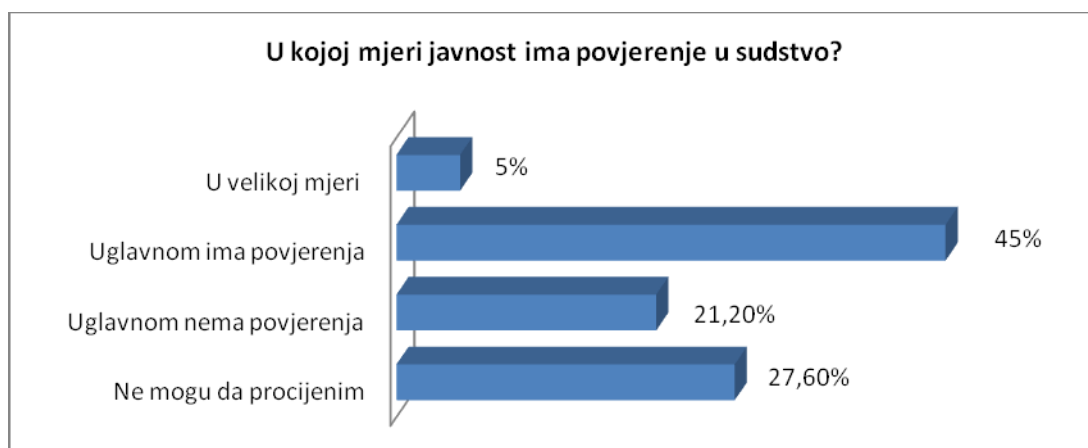
Na osnovu sprovedenog istraživanja, možemo zaključiti da su sudije i dalje nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuda (tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 56% anketiranih sudija, dok 13,2% smatra da „uloga vještaka znatno usporava postupak“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 23,2% sudija.

Tabela 2. 2015.god 2016.god 2017.god.

	2015.god	2016.god	2017.god.
Znatno usporava postupak	15,9%	13,8%	13,2%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	52,9%	49,6%	56%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	19,2%	29,5%	23,2%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	4,3%	6,3%	3,6%

Na pitanje U kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova? (grafik 9), 44,8% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (5,2%). Ako ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim istraživanjem, može se zaključiti da je došlo do pada pozitivne percepcije sudija o povjerenju javnosti u rad sudova, sa 49,5% na 44,8%. Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 21,2% ispitanika što je rast u odnosu na prehodnu godinu kada je iznosio (13,8%). Za razliku od prošle godine kada na ovo pitanje nije odgovorilo (20,2%) ovog puta su sve anketirane sudije dale odgovor na ovo pitanje.

Grafik 9.

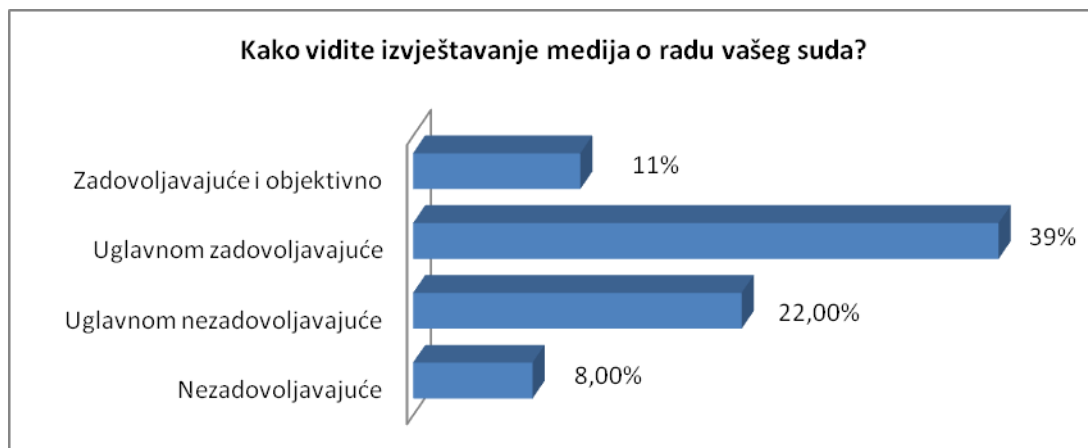

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu, nedovoljnu informisanost građana. Takođe i njihova lična očekivanja od suđenja, nedovoljna upućenost u rad sudova i nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka razlozi su koje sudije navode u ovom kontekstu.

Kao prioritete i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više informacija o radu sudova u javnosti (31,6%), 2) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (28%) 3) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (25,2%), 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (10,4%).

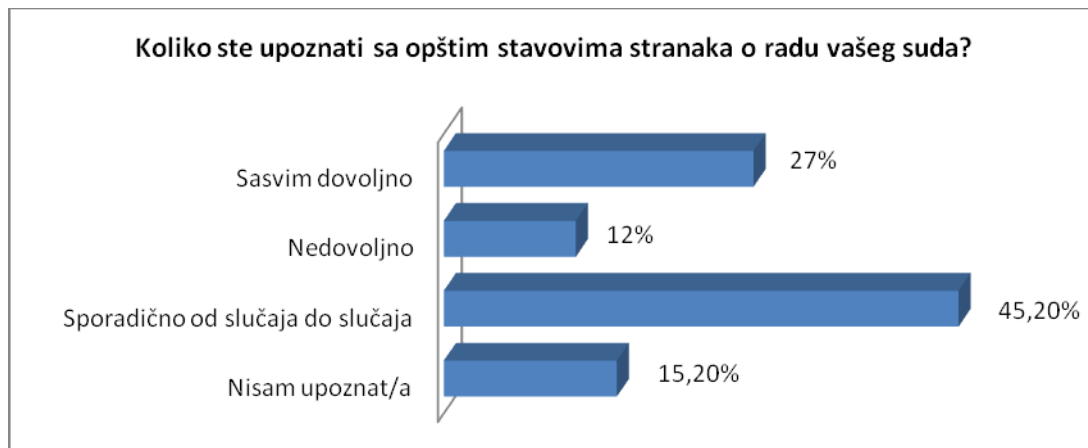
Najveći procenat sudija (39,2%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“, za razliku od prošle godine kada je ovaj podatak iznosio 35,7%. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 11,2%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 30%. Zanimljivo je da je i dalje prisutan određen broj sudija koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu 19,2%.

Grafik 10.

Na pitanje koliko su sudije upoznate sa opštim stavovima stranaka o radu suda (grafik11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 51,2% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 43,2% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 3,6% sudija.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši. Kao i prošle godine (tabela 4), sudije smatraju da građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka - 25,6% .

Tabela 3 2017.godina

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preuzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	22,8	8,8	10	5,2	7,6	6,4	25,6	13,6
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	20,4	12	12	8,4	10	11,2	6	20
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	14	13,2	14,4	12,8	12	7,6	6,8	19,2

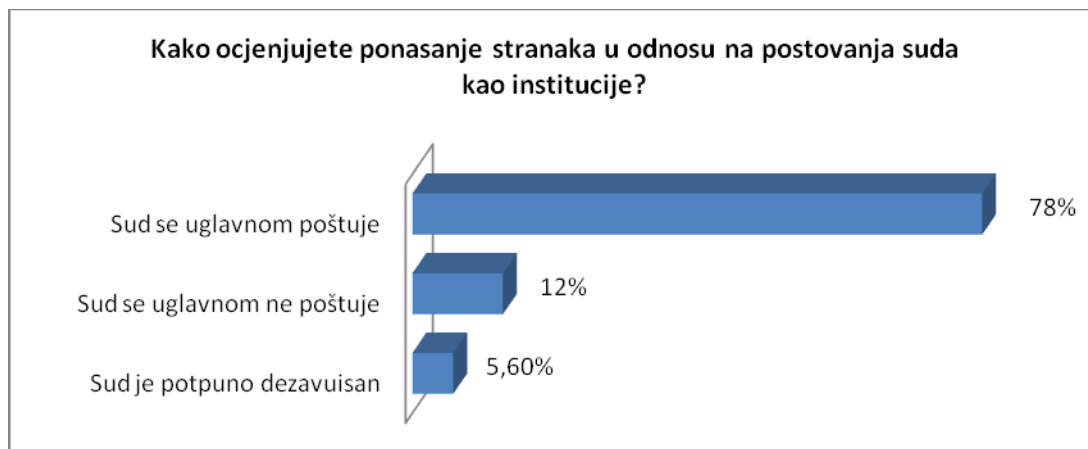
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	12,8	12,4	13,6	10,8	14,6	11,2	6,8	18,4
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	18,4	10,4	12,4	15,2	13,2	4,8	4	21,6
Pristrasnost suda	35,6	18,2	11,6	5,6	5,2	1,2	0,8	22

Tabela 4 2016.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	23,7	16,1	10,3	4,5	8	6,3	21	9,4
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	29	18,8	13,4	8,9	6,7	8,5	5,8	8,5
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	25	14,3	14,7	12,1	14,7	6,3	4	8,9
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	22,3	18,3	15,2	9,4	7,6	8,5	9,4	9,4
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	30,8	17	16,5	10,3	6,7	4,9	4,9	8,9
Pristrasnost suda	53,1	19,2	5,5	4	5,3	3,1	0,9%	8,9

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (grafik 12) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (78%), što predstavlja blagi pad u odnosu na 2016. godinu (83%), dok 12,4% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (5,6%).

Grafik 12.

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (45,6%), a da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 31,2% sudija.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 6), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su ukazale da poštanska i dostavna služba imaju najveću potrebu za promjenama:

Tabela 6 (vrijednosti su izražene u procentima)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	20,4	14	15,2	8,8	9,2	8,8	7,6	16
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	12,8	12	18	14,4	9,6	6	9,6	17,6
Centri za socijalni rad	10,8	11,6	19,2	10,4	12,8	6,8	10,8	17,6
Uprava za nekretnine	12,8	10,4	14	13,6	8	12	11,2	18
Poštanska i dostavna služba	6	5,2	8	7,6	14,8	8,8	37,2	12,4

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U istraživanju je učestvovalo ukupno 81. tužilac iz tužilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem.²

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 26 tužilaca muškog pola (32,1%) i 35 sudija ženskog pola (43,2%), dok 20 lica (24,7%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Iako je istraživanje anonimno i dalje imamo određeni broj tužilaca koji ne žele da se izjasne o polu ili godinama. Jedan od razloga za neizjašnjavanje o ovome je i potencijalna bojazan od moguće identifikacije ispitanika.

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 31 – 65 godina.

Najveći broj anketiranih tužilaca dolaze iz osnovnih državnih tužilaštava. Ove godine smo bili uskraćeni za odgovore samo iz Vrhovnog državnog tužilaštva.

Na pitanje Kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu (grafik 13), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (61,3%) što je u odnosu na prošlu godinu blagi porast kada je na ovo pitanje (57,9%) tužilaca dalo ovakav odgovor, odnosno „veoma dobro“ (33,3%). Da je stanje u tužilaštvu „uglavnom loše“, odnosno „veoma loše“ odgovorilo je svega 1,3% ispitanika, dok je bez odgovora 4%.

Grafik 13.

² Istraživanjem su bila obuhvaćena osnovna državna tužilaštva u Baru, Beranama, Herceg Novom, Cetinju, Kotoru, Nikšiću, Plavu, Rožajama, Ulcinju, Podgorici, Pljevljima, Bijelom Polju i Kolašinu, Viša državna tužilaštva u Podgorici i Bijelom Polju i Specijalno državno tužilaštvo.

Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijave prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (tabela 7), tužiocima su dali sljedeće odgovore:

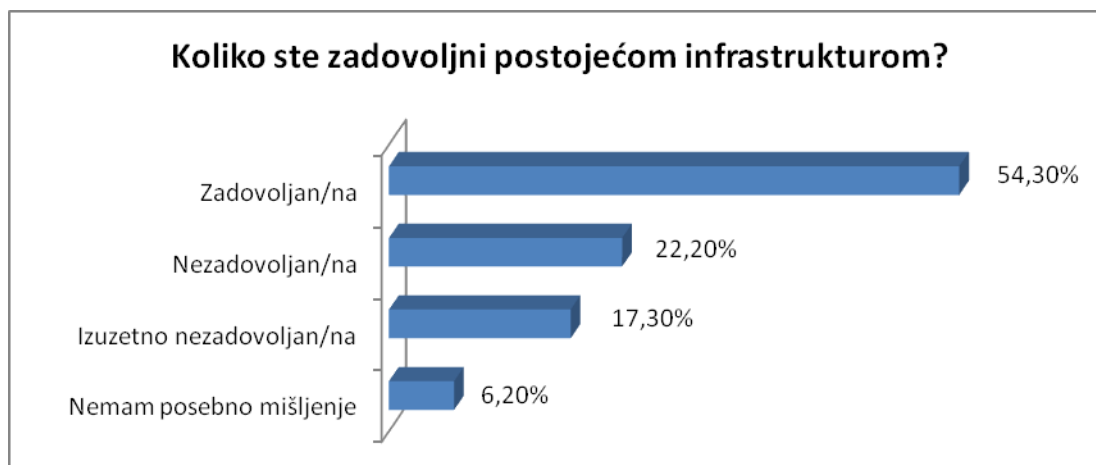
Tabela 7. 2015.god. 2016.god. 2017.god

	2015.god.	2016.god.	2017.god
Bez odgovora	1,1%	1,3%	/
Ažuran	35,8%	49,3%	44,4%
Neažuran	34,7%	25,3%	21%
Nemam posebno mišljenje o tome	28,4%	18%	34,6%

I dalje je visok procenat tužilaca koji nemaju posebno mišljenje o ovom pitanju i to treba posebno uzeti u obzir, imajući u vidu upućenost državnog tužilaštva na saradnju i koordinaciju sa drugim državnim organima, uključujući i organe koji su zaduženi za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku.

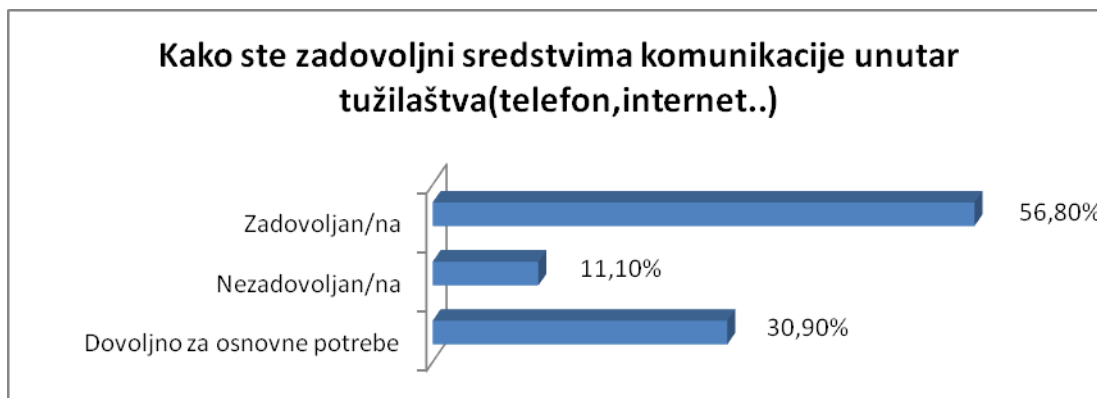
Većina tužilaca nije zadovoljna infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi tužilaštvo (grafik 14), sa aspekta potreba tužilaca i stranaka, 22,2% je nezadovoljno, a 17,3% je izuzetno nezadovoljno (ukupno: 39,5%), dok je 54,3% zadovoljno navedenim uslovima rada. Trend je pada nezadovoljstva postojećom infrastrukturom iako na tom polju skoro ništa nije urađeno. Naime, prije dvije godine 46,3% je bilo nezadovoljno, a 18,9% je bilo izuzetno nezadovoljno, prošle godine je taj procenat bio 30,7%, izuzetno nezadovoljnih je bilo 14,7% dok je 50% bilo zadovoljno navedenim uslovima rada.

Grafik 14.

Kada su u pitanju sredstva komunikacije (grafik 15) unutar tužilaštva i u komunikaciji izvan tužilaštva (telefon, fax, internet), anketirani tužiocima su odgovorili da su zadovoljni ovim sredstvima (56,8%); da su ista dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (30,9%), dok je nezadovoljstvo navedenim izrazilo 11%.

Grafik 15.

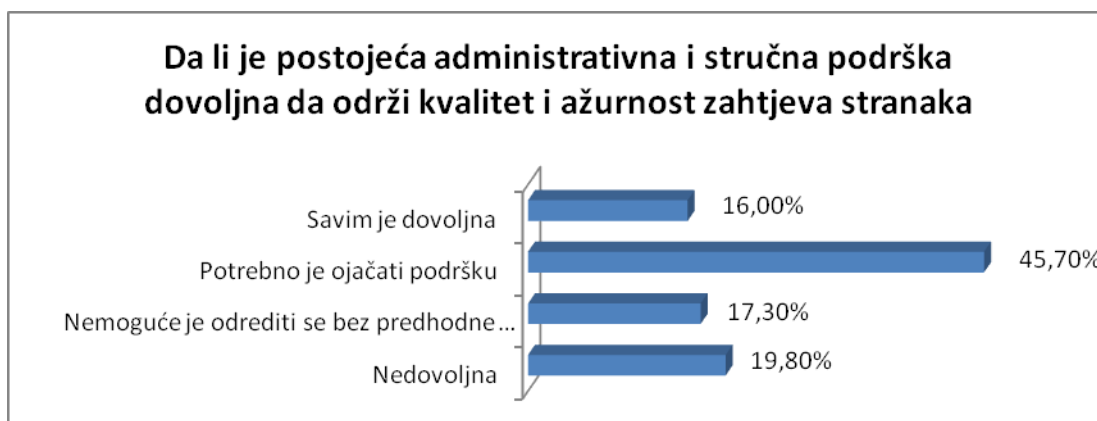
U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 8), tužioci su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 8.

	2015	2016	2017
Bez odgovora	3,2%	1,3%	/
Komplikuju i usporavaju postupak	4,2%	8%	3,7%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	30,5%	13,3%	19,8%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	54,7%	66,7%	59,3%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	4,2%	8%	12,3%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	3,2%	2,7%	4,9%

Na osnovu sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da tužioci nijesu zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

Grafik 18.

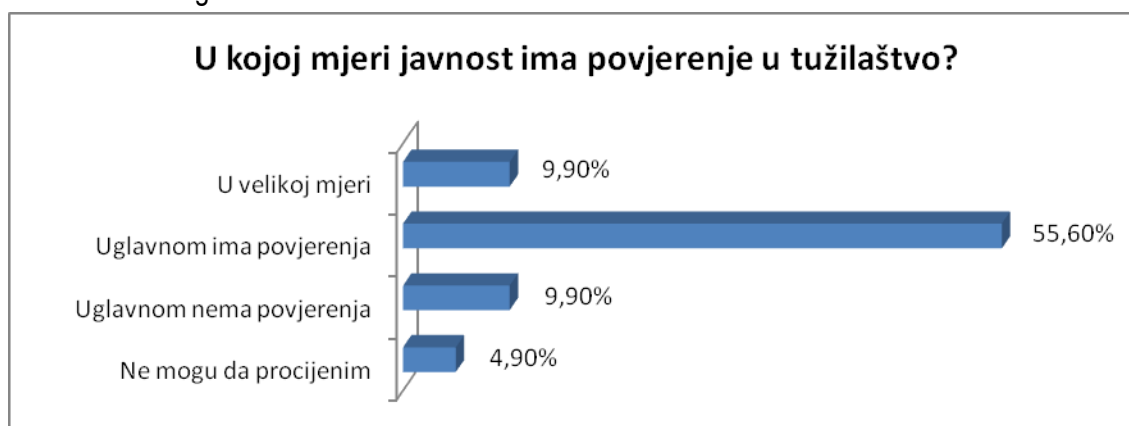

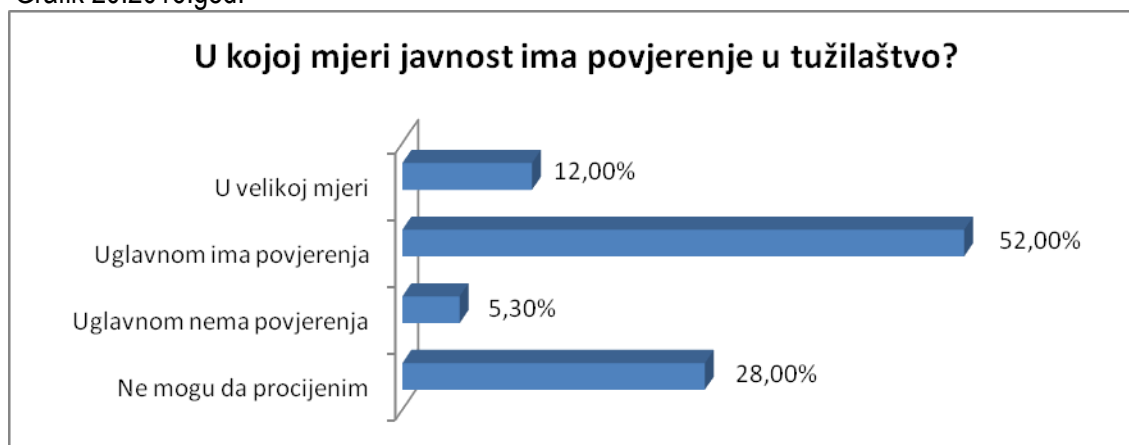
I dalje tužioci u najvećem broju 72,8% smatraju da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka. Na pitanje a vezano za pitanje koliko kapaciteti vještaka i kvalitet vještačenja utiče na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja. Da „znatno usporavaju postupak“ smatra (2,5%) i „dezavuišu napore sudova“ (1,2%) a da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 21% tužilaca.

Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (grafik 19), većina tužilaca (55,6 %) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (9,9%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 9,9%.

Grafik 19. 2017-god.

Grafik 20. 2016.god.

Na pitanje “Kako vidite izvještavanje medija o radu tužilaštava” Zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće je odgovorilo 53% tužilaca. Uglavnom nezadovoljavajuće i nezadovoljavajuće ili neobjektivno odgovorilo je 35,8% tužilaca dok 11,1% ne zna kakav je taj odnos.

Prema rezultatima istraživanja (grafik 21), više od polovine ispitanih tužilaca (56,8%) je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tuzilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 9,9%

odgovorilo da je nedovoljno upoznato sa ovim stavovima. U 24,7% slučajeva, tužiocu smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“.

Tužiocu uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (34,6%), dok 61,7% smatra da su „uglavnom dobri“. Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 2,5%.

Grafik 21.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (tabela 9) su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 9 (vrijednosti su izražene u procentima) 2017.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	18,5	2,5	12,3	9,9	3,7	12,3	28,4	12,3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	14,8	13,6	12,3	9,9	16	14,8	6,2	12,3
Priistrasnost suda	33,3	13,6	11,1	12,3	7,4	6,2	1,2	13,6
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	21	14,8	25,9	8,6	12,3	2,5	1,2	13,6
Inertnost i opstrukcija državnih organa	25,9	12,3	6,2	17,3	12,3	7,4	4,9	13,6
Nedostatak vještaka određene struke	21	6,2	18,5	13,6	11,1	8,6	7,4	13,6

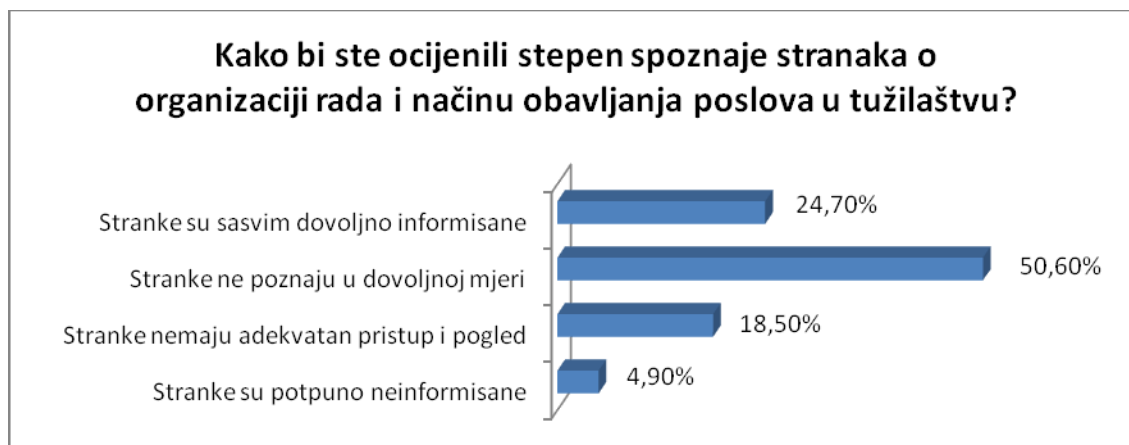
Tabela 10 2016.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	33	5,3	4	6,7	10,7	16	20	4
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	29,3	12	16	9,3	13,3	12	2,7	5,3
Priistrasnost suda	48	10,7	12	10,7	8	2,7	2,7	5,3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	29,3	20	18,7	10,7	9,3	5,3	1,3	5,3
Inertnost i opstrukcija državnih organa	37,3	16	12	10,7	8	6,7	4	5,3
Nedostatak vještaka određene struke	29,3	14,7	10,7	14,7	14,7	9,3	1,3	5,3

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (90,1%), dok 8,6% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje.

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (grafik 22), (50,6%) tužioca su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 18,5% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 24,7% tužilaca. U odnosu na predhodnu godinu smanjio se broj tužilaca koji smatra da stranke dovoljno ne poznaju nadležnost i funkciju tužilaštva (64%)

Grafik 22.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (tabela 11), tužiocima su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 11. 2017.godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	34,6	6,2	14,8	6,2	8,6	8,6	9,9	11,1
nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	21	24,7	11,1	9,9	14,8	6,2	1,2	11,1
Centri za socijalni rad	22,2	7,4	17,3	18,5	11,1	11,1	1,2	11,1
Uprava za nekretnine	18,5	4,9	9,9	21	17,3	8,6	8,6	11,1
poštanska i dostavna služba	17,3	6,2	8,6	11,1	22,2	9,9	1,2	8,6

Tabela 12. 2016.godina

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	30,7%	16	8	12	10,7	6,7	8	8
nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	24	21,3	20	12	6,7	5,3	2,7	8
Centri za socijalni rad	25,3	20	16	9,3	14,7	4	2,7	8
Uprava za nekretnine	20	17,3	13,3	14,7	12	5,3	9,3	8
poštanska i dostavna služba	22,7	12	9,3	8	20	10,7	9,3	8

Kao i prethodne godine tužiocima smatraju kao priritetnu i hitnu mjeru za jačanje povjerenja građana u pravosuđe u 45,7% izrada i striktno poštovanje kodeksa i načela profesionalnog i nezavisnog postupanja medija. U 28,4% tužiocima smatraju da je to više informacija o radu tužilaštava a znatno agresivniju PR kampanju u 13,6%

III ISTRAŽIVANJE GRAĐANA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 766 punoljetnih ispitanika, od čega 456 muškog pola (59,5%) i 302 ženskog pola (39,4%), U anketi su učetovala lica starosti od 18 – 77 godina.

Školska sprema ispitanika (tabela 13):

Bez odgovora	20	2,6%
Osnovna škola ili manje	22	2,9%
Srednja stručna sprema/ III stepen	82	10,7%
Srednja stručna sprema/ sprema/IV stepen	176	23%
Viša stručna sprema	104	13,6%
Visoka stručna sprema	328	42,2%
Magisterij ili doktorat	32	4,2%

Status zaposlenja (tabela 14):

Stalni radni odnos	268	35%
Zaposlenje na određeno vrijeme	192	25%
Nezaposlen, tražim posao	124	16,2%
Nezaposlen, ne tražim posao	46	6%
Penzioner	76	9,9%
Drugo	8	1,2%
Bez odgovora	52	5,2%

Na pitanje Kakav je Vaš generalni stav prema sudstvu u Crnoj Gori (tabela 15), odgovori su podijeljeni, kao i u prošlogodišnjem istraživanju. U odnosu na prethodno istraživanje, procenat građana koji imaju uglavnom negativan stav ostao je na nivou prethodnih istraživanja 33,9%. Istovremeno, procenat građana koji su imali veoma negativan stav je pao sa 18,4% na 13,6% Procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 34,8%.

Tabela 15 2015.god. 2016.god. 2017.god.

Bez odgovora	0,6%	0,5%	0,6%
Veoma pozitivan	10,0%	9,7%	8,4%
Uglavnom pozitivan	26,6%	24%	26,4%
Uglavnom negativan	32,5%	32,7%	33,9%
Veoma negativan	12,8%	18,4%	13,6%
Nemam stav	17,5%	14,8%	17,2%

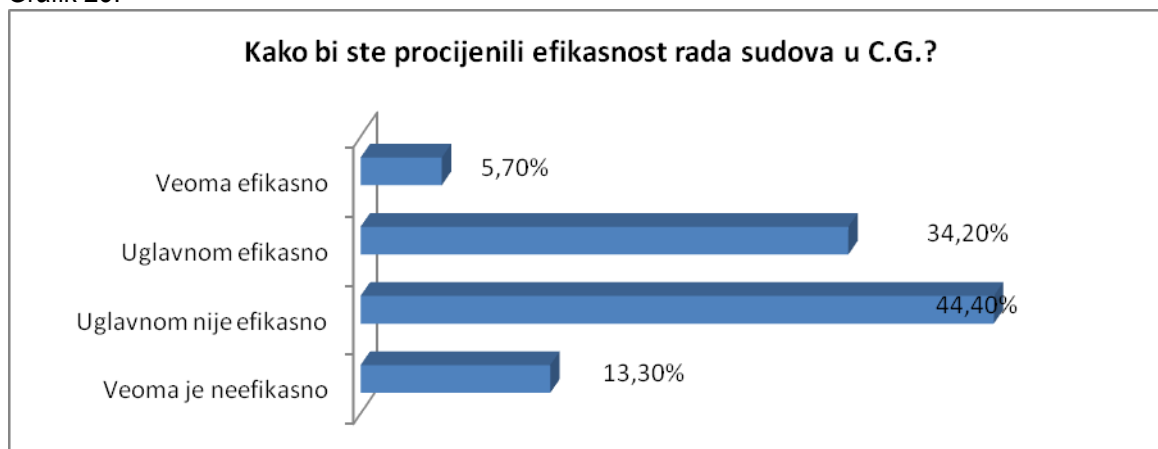
U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 16.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	39,4%	33,4%	18,3%	8,9%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o sudijama	26,1%	39,9%	23,2%	10,7%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	50,4%	27,2%	13,3%	8,6%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	42,3%	21,1%	26,6%	9,4%

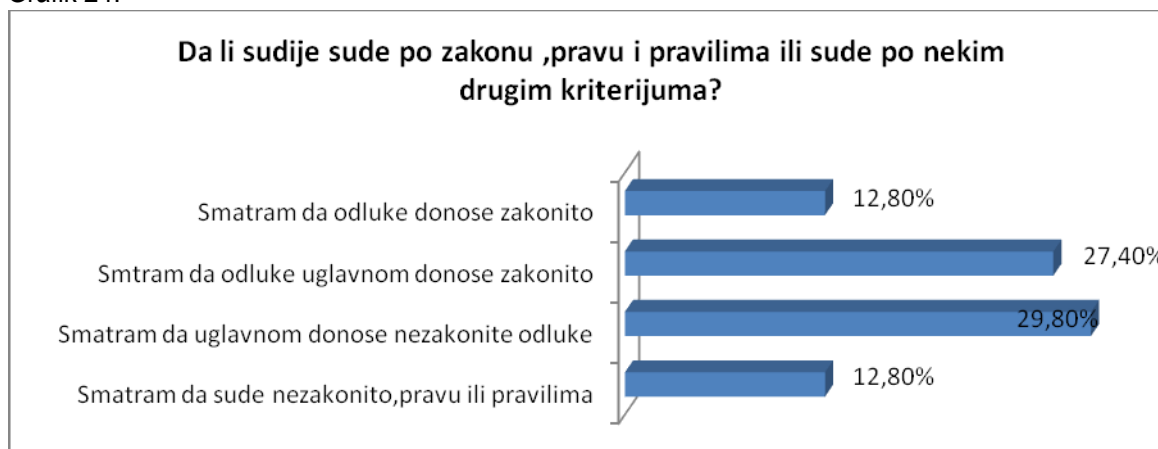
Kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (grafik 23) u 44,4% slučajeva, građani su odgovorili da rad sudstva “uglavnom nije efikasan”, dok da je “veoma neefikasno” smatra 13,3%. Da je rad sudstva efikasan ili “uglavnom efikasan” smatra oko 40% anketiranih građana što je blagi rast povjerenja u odnosu na istraživanju od prošle godine (36%).

Grafik 23.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (grafik 24), odgovori građana su sljedeći:

Grafik 24.

Blagi je rast onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu sa prošlogodišnjih 37,3% na 40,2% .

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 17. 2017.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	45,2%	21,8%	6,3%	11,1%	15,7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	24,5%	37,2%	6,5%	9,5%	22,2%
Mito i korupcija	21,9%	29,4%	8,1%	16,4%	24,2%
Lični stav i mišljenje	9,1%	19,5%	20%	26,2%	25,2%

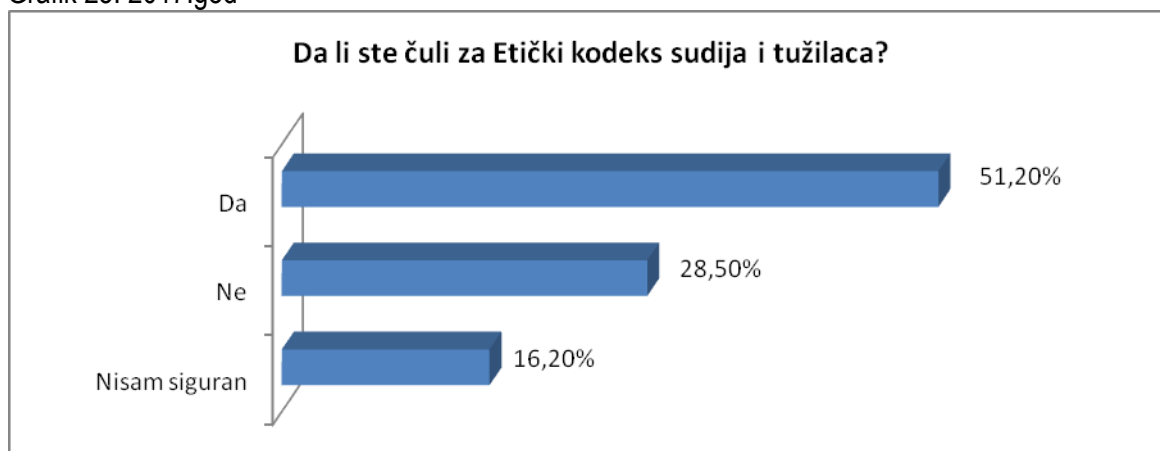
Tabela 18. 2016.god

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	44,4%	15,3%	11,2%	25%	3,5%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	34,2%	26,5%	9,2%	24%	4,1%
Mito i korupcija	28,1%	30,1%	10,7%	26%	3,1%
Lični stav i mišljenje	10,7%	28,6%	19,4%	35,7%	3,6%

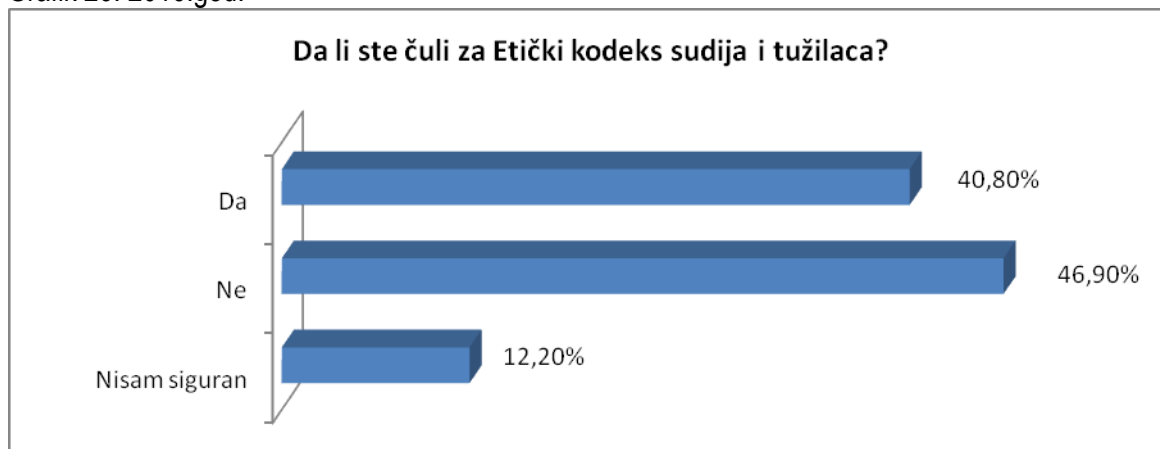
Ukoliko ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim, možemo vidjeti da građani smatraju politički uticaj i dalje ključnim na uticaj na sudije 45,2%. Opao je procenat onih koji smatraju da prijateljstvo i veze takođe imaju uticaja, sa 34% na 24%. Zabrinjava procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva koji je i dalje visok (51,3%) i u blagom je padu u odnosu na kumulativne pokazatelje iz 2016. godine (58,2%).

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (grafik 25), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 25. 2017.god

Grafik 26. 2016.god.

Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (32,6%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (15,9%); 3) na drugi način (3,2%); 4) putem brošure (2,3%).

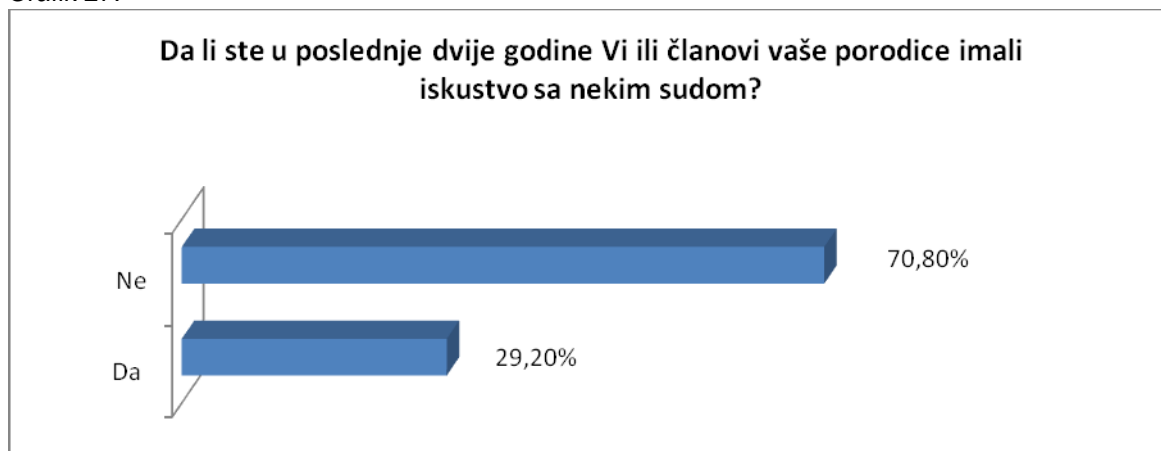
Građani i dalje u velikom broju (42%) nijesu upoznati sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 24% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Tabela 18.	2015.god.	2016.god	2017.god.
Bez odgovora	9,7%	3,6%	9,4%
Da	22,8%	16,3%	24,5%
Ne	40,0%	48%	42%
Ne znam ni da postoji Komisija	27,5%	32,1%	24%

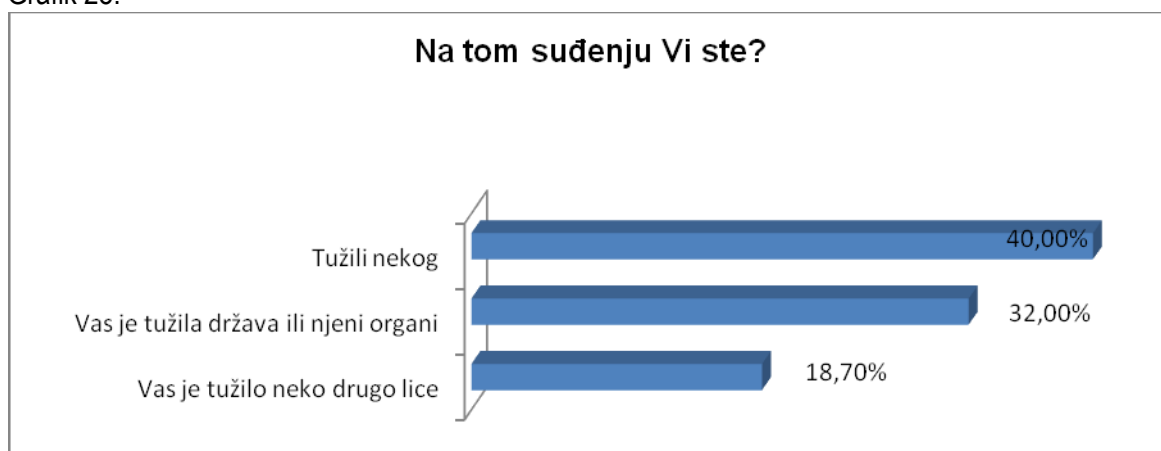
Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (grafik 27) da je ove godine taj procenat u strukturi ispitanika svega 29% pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 27.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:³

Grafik 28.

³ Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (49%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (13,39%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 25%, a da uopšte nije imalo uvid 9,8% ispitanika.

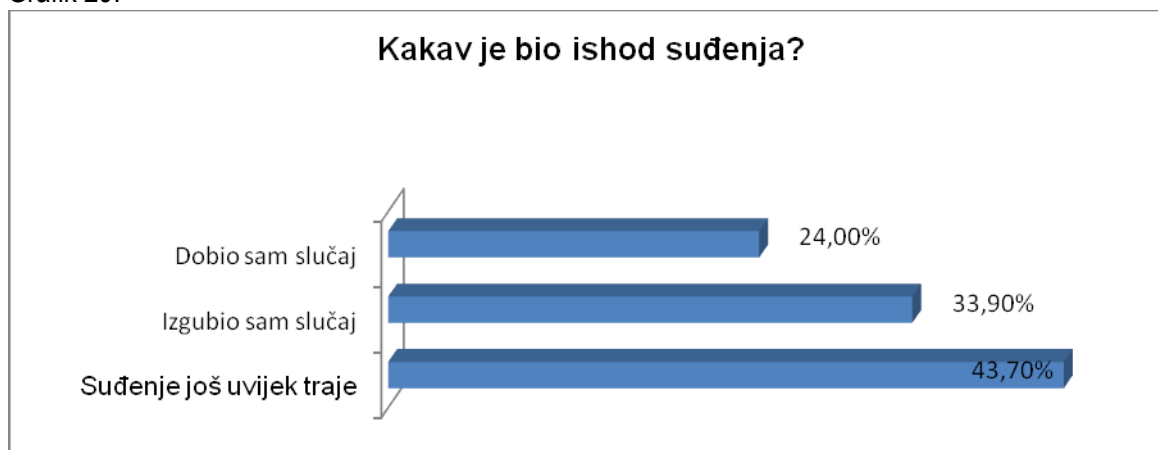
Građani su bili upitani (tabela 19.) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

Tabela 19.

	2016.god.	2017.god.
Veoma efikasno	25%	4,6%
Uglavnom efikasno	23%	25,8%
Uglavnom nije bilo efikasno	28,2%	41%
Uopšte nije bilo efikasno	25,6%	25%

Na pitanje Kakav je bio ishod suđenja (grafik 29), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 29.

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj meri su oni po vama izraženi:

Tabela 20 (vrijednosti su izražene u procentima)

	Ključni problem		Izrazen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Sporost	27	24,5	29,1	28,7	12,8	18,7	8,7	7,6	20,9	13,3	0,5	7,8
Nestručnost	18,4	17,2	20,4	29	24,5	23,8	12,2	10,7	23	13,3	0,5	4,7
Korupcija/nepotizam	27	26,4	22,4	28,7	15,3	13,3	9,2	5,5	24,5	19,6	0,5	5,5
Politička nepodobnost	27	27,2	18,4	27,2	12,8	9,1	10,2	6,5	30,1	17,8	0,5	11

Iz navedenih odgovora možemo zaključiti da su ključni problemi na nivou prošlogodišnjeg istraživanja .

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da "doprinose, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije" (37,9%), dok 31,3% građana smatra da je njihov doprinos rješavanju predmeta i efikasnosti postupka slab. Da ovi organi opstruiraju sprovođenje pravde smatra 8,8%. Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (16,4%); 2) Uprava policije (36,3%); 3) drugi organi državne uprave (12,3%); 4) ministarstva (25,6%).

Na pitanje kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

Tabela 21.	2015.god.	2016.god.	2017.god.
Bez odgovora	2,8%	0,5%	6%
Veoma pozitivan	11,9%	12,2%	23,2%
Uglavnom pozitivan	28,8%	20,4%	24,5%
Uglavnom negativan	31,3%	41,3%	16,7%
Veoma negativan	14,4%	12,8%	20,6%
Nemam stav	10,6%	12,8%	3,7%

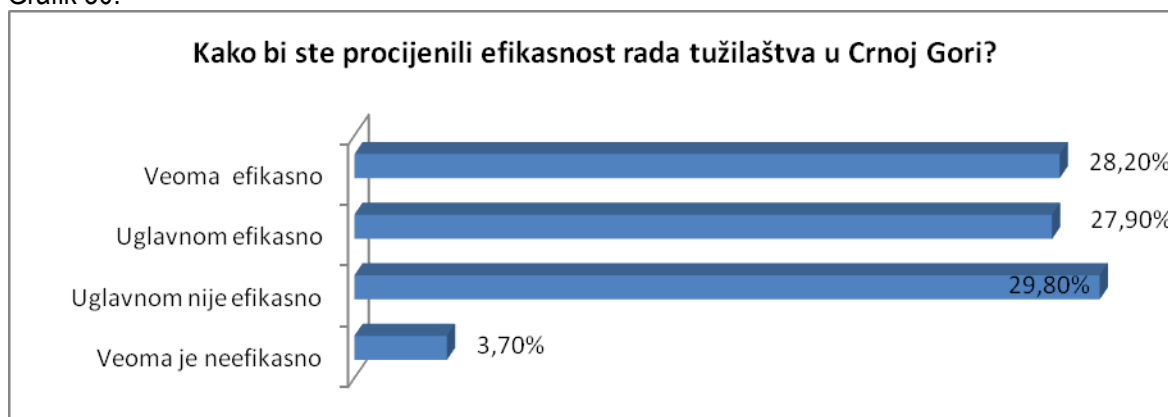
U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 22.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	31,6%	36,5%	28,5%	0,5%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	35,8%	41,60%	20,4%	2,3%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	27,9%	45,4%	24,8%	1,8%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	38,4%	36,8%	22,5%	2,3%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori u odnosu na predhodno istraživanje nagli je porast građana koji smatraju da je Tužilaštvo veoma efikasno sa 8,7% na 28,2%. Takođe sa druge strane u padu je broj gradjana koji smatraju da je Tužilaštvo uglavnom nije efikasno sa 51,5% na 29,8%.:

Grafik 30.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problem koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovori sljedeće:
Tabela 23.

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	11%	32,1%	35,5%	10,7%	5,2%	5,5%
Nestručnost	18,3%	31,3%	18%	6,6%	14,6%	11%
Korupcija/nepotizam	21,9%	28,2%	18,8%	8,6%	15,7%	6,8%
Politička nepodobnost	28,5%	27,7%	11,2%	6%	19,8%	6,8%

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Kontinuirano istraživanje u pravosuđu i ukazivanje na određene probleme od strane sudija i tužilaca je signal da je neophodno da ih vodeći ljudi u pravosuđu počnu rješavati. Ovo istraživanje a možemo slobodno reći vodič je praktičan prije svega jer ukazuje u kom smjeru ide pravosuđe i u kojoj mjeri se rješavaju problemi u radu samih sudija i tužilaca.

U nastavku ćemo predstaviti **ključne nalaze istraživanja**.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (73,6,4%). Procenat sudija koje su izrazile **nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud** iznosi 36%. Sudije su uglavnom **zadovoljne sredstvima komunikacije** unutar suda i u komunikaciji izvan suda (55%).

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (67,2%) je odgovorio da **doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i tužilaštvo.

Sudije smatraju da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. Kumulativno, 67,4% sudija smatra da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**.

Sudije su i dalje **nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka** koji utiču na očekivanja stranaka i suda i na kvalitet presuda. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 56% anketiranih sudija, dok 13,2% smatra da uloga vještaka znatno usporava postupak pred sudovima.

Sudije u 50% slučajeva smatraju da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri **u rad sudova**. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Bitan faktor nepovjerenja javnosti, prema mišljenju sudija, je i subjektivan odnos građana prema sudskim postupcima, kao i njihova lična očekivanja od suđenja. Prema mišljenju sudija, građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka (21%).

Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda, sudije (50%) smatra da je **izvještavanje medija zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima**. Da je nezadovoljavajuće ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 30%.

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat anketiranih tužilaca** (96,3%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro, Sa druge strane, **većina tužilaca** (54,3%) je **zadovoljna infrastrukturom i objektom** u kojem se nalazi tužilaštvo. Iako je od prošle godine kada je

infrastruktura u pitanju nije ništa građevinski radilo, kod tužilaca je pozitivno razmišljanje. Jedan od razloga koji su naveli je što je Sekretarijat tužilačkog savjeta dobio svoje kancelarije sa jedne strane a sa druge obećanje izvršne vlasti da će tokom naredne godine uložiti u poboljšanje infrastrukture tužilaštava. Kada je u pitanju zadovoljstvo sredstvima komunikacije, većina tužilaca (56,8%) je zadovoljna ovim sredstvima. Da su ona dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (30,9 %), dok je nezadovoljstvom sredstvima komunikacije izrazilo 11% .

Najveći procenat tužilaca (72,8%) je odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti vještačenja utiču na kvalitet i efikasnost postupka“, odnosno da „znatno usporavaju postupak“ (2,5%) i „dezavuišu napore sudova“ (1,2%).

Većina tužilaca (65,6%) smatra da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri u rad tužilaštva“. Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (56,8%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje (90,1%)**.

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su podjeljeni. Procenat građana koji ima manje ili više negativan stav o sudstvu (47,5%), dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 34,8%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (50,4%) bazira na osnovu iskustava onih kojima vjeruju dok (55,5%) na osnovu onoga što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama , odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu. Takođe, veliki broj građana je formirao svoj stav i na osnovu iskustava onih kojima vjeruje (42,9%).

U odnosu na prošlu godinu, **nezatno je opao procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu** sa 41,6% na 37,3%. Međutim, brine što polovina anketiranih građana/ki smatra da sudije ne sude po zakonu, već po drugim kriterijumima (50%). **37% građana smatra da administrativno osoblje uvijek ili uglavnom radi po zakonu** .

Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 57,7% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 39,9%. Upoređujući rezultate istraživanja iz prethodne dvije godine, primjetno je da se procenat građana koji smatraju da je sudstvo uglavnom neefikasno povećao sa 34,9% u 2013. godini na 42,2% u 2015 do 44,4% u 2017.godini .

Da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca 51,2% građana je reklo da jeste a 28,5% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su građani dobili od: 1) putem medija (32,6%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (15,9%); 3) na drugi način (3,2%); 4) putem brošure (2,3%).Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građani (42%) nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 24% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građani koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (41%)**. Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (49%), odnosno je da imao uvid u potpunosti (13,39%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna razloga: to je politika/politički pritisci na sudije, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije i korupcija, mito ili neki drugi vid lične koristi za sudiju - analitički posmatrano, građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva je i dalje visok (50,3%)**. Isto važi i za sporost 53,2%).

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da doprinose, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije(37,9%), odnosno da je njihov doprinos slab (31,3%).

Sljedeća institucija koja je po identičnom metodološkom obrascu bila predmet istraživanja je tužilaštvo, gdje smo, jednako kao i za sudstvo, željeli da identifikujemo stavove građana. Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je podijeljen ali ide u pozitivnom smjeru**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 37,3%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 47,7%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na na ličnim iskustvima (38,4%) kao i na onome što ljudi uošte govore o tužilaštvu (35,8%). **Većina građana smatra da je rad tužilaštva veoma ili uglavnom efikasan (56,1%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su politička nepodobnost (28,5%) i korupcija (21,9%).

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo sljedeće **preporuke** koje treba da doprinesu kreiranju većeg povjerenja u sudstvo i tužilaštvo:

- Insistirati sa povećanjem budžeta za sudove i tužilaštva a povezane sa realizacijom aktivnosti koje se odnose na unapređenje infrastrukture i uslova za rad u objektima u kojima se nalaze sudovi i tužilaštva, a imajući u vidu izraženo nezadovoljstvo sudija i tužilaca navedenim uslovima, koje se mjeri od 2013. godine.
- Unaprijediti sredstva komunikacije unutar sudova i u komunikaciji izvan suda, uključujući i unapređenje komunikacione opreme, između ostalog, kroz obezbjeđivanje internet konekcija bržeg protoka. Problem je naročito na sjeveru Crne Gore. Kako se zbog lošije internet konekcije podaci koji se unose pravovremeno kroz sistem ne osvježavaju dolazi do razlike u podacima što je nedopustivo.
- Čelni ljudi u pravosuđu da iniciraju i unaprijede komunikaciju sa institucijama sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavna službu, upravu za nekretnine, upravu policije) koji po mišljenju sudija i tužilaca moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.